

(S)

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. kovo 10 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės-Baļnyienės (pranešėja), Virgilijaus Grabinsko ir Antano Simniškio (kolegijos pirmininkas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės mažosios bendrijos „Legis LT“ kasacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2020 m. gegužės 5 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės mažosios bendrijos „Legis LT“ ieškinį atsakovui nemokumo administratoriui Edmundui Raukčiui dėl žalos atlyginimo, trečiasis asmuo, nepareiškiantis savarankiškų reikalavimų, atsakovo pusėje uždaroji akcinė draudimo brokerių bendrovė „Colemont draudimo brokeris“.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių ieškojimo nukreipimą į individualios įmonės savininko turtą, esantį bendrąja sutuoktinių jungtine nuosavybe, individualios įmonės bankroto byloje, bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės sąlygas, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė MB „Legis LT“ kreipėsi į teismą su ieškiniu, prašydama iš atsakovo Edmundo Raukčio (toliau – ir bankroto administratorius) priteisti 1205 Eur žalos atlyginimą, 5 procentų dydžio metines palūkanas už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo, bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Nurodė, kad Vilniaus apygardos teismo 2014 m. balandžio 29 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. B2-3832-560/2014 R. G. individualiai įmonei buvo iškelta bankroto byla, bankroto administratoriumi paskirtas atsakovas E. Rauktys. Įmonės bankroto procedūrų metu, neužtekus R. G. II turto kreditorių reikalavimams patenkinti, bankroto administratorius 2017 m. gegužės mėn. pardavė įmonės savininko R. G. vardu registruotą 1986 m. gamybos automobilį „Toyota Land Cruiser“, valst. Nr. (duomenys neskelbtini), 2006 m. gamybos automobilinę priekabą „Tiki Treiler C136“, valst. Nr. (duomenys neskelbtini), ir 1985 m. gamybos krovinį automobilį „Volvo F6“, valst. Nr. (duomenys neskelbtini), iš viso už 2410 Eur sumą. Pradinė kreditorė L. G. su įmonės savininku R. G. Vilniaus rajono civilinės metrikacijos skyriuje 1989 m. rugpjūčio 5 d. buvo sudarę santuoką, ši buvo nutraukta įsiteisėjusiu Vilniaus miesto apylinkės teismo 2019 m. liepos 8 d. sprendimu. Šiuo sprendimu tarp sutuoktinių buvo padalytas bendras turtas, nenukrypstant nuo sutuoktinių turto lygių dalių principo. Po santuokos sudarymo įgytas turtas laikytinas bendrąja jungtine sutuoktinių R. G. ir L. G. nuosavybe, todėl jis atsakovo buvo neteisėtai pardavinėjamas be šio turto bendraturtės L. G. sutikimo. Neteisėtai pardavus šį turtą, iš jo gautos lėšos taip pat neteisėtai nebuvo padalytos tarp sutuoktinių lygiomis dalimis. Pradinė kreditorė 2019 m. kovo 1 d. pateikė atsakovui pretenziją dėl žalos atlyginimo, tačiau atsakovas šią pretenziją tenkinti atsisakė. 2019 m. rugpjūčio 28 d. Reikalavimo perdavimo susitarimu pradinė kreditorė L. G. perdėjo savo reikalavimo teises į atsakovą naujai kreditoriui MB „Legis LT“. Remdamasi tuo, ieškovė prašė priteisti jai iš atsakovo 1/2 turto pardavimo lėšų – 1205 Eur – kaip žalos atlyginimą.
4. Atsakovas su ieškiniu nesutiko, prašė jį atmesti. Nurodė, kad ieškovė, dėstydamą faktines aplinkybes, remiasi Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 3.88 straipsnio 1 dalimi, tačiau turtas, dėl kurio pardavimo reiškiamas ieškinys, buvo parduotas vadovaujantis Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo (toliau – ĮBĮ) nuostatomis. Pagal ĮBĮ 10 straipsnio 7 dalies 1 punktą įmonės savininkas privalo pateikti viso turto, taip pat ir esančio bendrąja jungtine nuosavybe, sąrašą. Paaikškinime dėl įvykio aplinkybių R. G. nenurodė, kad automobiliai yra bendras sutuoktinių turtas. Jis, būdamas įmonės savininkas, puikiai žinojo, kad turimo įmonės turto neužteks atsiskaityti su kreditoriais, ir šiuos automobilius pats pardavė pirkejams. Pardavimo aktai, sąskaitos ir sutartys nebuvo nugrinčyti. Vilniaus apygardos teismas 2016 m. balandžio 18 d. leido R. G. priklausantį turtą parduoti, R. G. ir L. G. apie tai žinojo. Administratorius, vadovaudamasis ĮBĮ nuostatomis, kreditorių susirinkimų protokolų nutarimais bei Vilniaus apygardos teismo nutartimis, teisėtai vykdė R. G. II bankroto procedūrą ir pardavė R. G. priklausantį turtą. Atsakovas neatliko jokių neteisėtų veiksmų, todėl nėra ir priežastinio ryšio su žala bei atsakovo kaltės.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

5. Alytaus apylinkės teismas 2019 m. gruodžio 31 d. sprendimu ieškinį atmetė.
6. Teismas nustatė, kad Vilniaus apygardos teismas 2014 m. balandžio 29 d. nutartimi R. G. II buvo iškelta bankroto byla, įmonės bankroto administratoriumi paskirtas E. Rauktys. Vilniaus apygardos teismo 2014 m. rugsėjo 16 d. nutartimi R. G. II pripažinta bankrutavusia ir likviduojama dėl bankroto. Išsiaiškinęs, kad neribotos civilinės atsakomybės įmonės savininkas yra tik R. G., bei iš VI Registrų centro ir VI „Regitra“ informacinių sistemų duomenų nustatęs, kad R. G. priklauso 1986 m. automobilis „Toyota Land Cruiser“, valst. Nr. (duomenys neskelbtini), 2006 m. automobilinę priekabą „Tiki Treiler C136“, valst. Nr. (duomenys neskelbtini), ir 1985 m. krovinis automobilis „Volvo F6“, valst. Nr. (duomenys neskelbtini), Vilniaus apygardos teismas bankroto byloje 2016 m. balandžio 18 d. nutartimi Nr. B2-167-560/2016 leido bankrutavusiai R. G. II bankroto administratoriui E. Raukčiui įmonės savininko turtą parduoti. Ši nutartis apskūsta nebuvo.
7. Bankroto administratorius, gavęs R. G. 2017 m. kovo 2 d. paaikškinimą, teismo leidimą parduoti turtą ir perėmęs turtą, 2017 m. gegužės mėn. jį pardavė už 2410 Eur sumą. Apie tai buvo žinoma L. G. ir R. G., jie su tuo sutiko, nes nekėlė klausimo, kad turtas buvo parduotas neteisėtai

ar pažeidė kurio nors iš sutuoktinių teisėtus interesus. Nei L. G. ir R. G. 2017 m. rugsėjo 8 d. prašyme dėl santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių bendru sutikimu, kurį Vilniaus miesto apylinkės teismas 2018 m. kovo 8 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e2YT-561-931/2018](#) paliko nenagrinėtą, nei L. G. ieškinyje dėl santuokos nutraukimo, kurį Vilniaus miesto apylinkės teismas 2019 m. liepos 8 d. sprendimu civilinėje byloje [Nr. e2-1076-1019/2019](#) tenkino iš dalies, šalys nereiškė jokių reikalavimų dėl parduotų transporto priemonių ar dėl santuokinio turto sumažinimo, taip pripažindamos šio turto pardavimą teisėtu.

8. Teismas nurodė, kad bankroto administratoriaus E. Raukčio sprendimai ir veiksmai buvo svarstyti ir patvirtinti kreditorių susirinkimuose, patikrinti bankroto bylą nagrinėjančio teismo, todėl nėra pagrindo teigti, jog atsakovas elgėsi neatidžiai, nerūpestingai ir neteisėtai, siekdamas bankroto procese patenkinti kreditorių reikalavimus. Nenustačius atsakovo veiksmų neteisėtumo, kaip vienos iš civilinės atsakomybės sąlygų, atsakovui negali kilti civilinė atsakomybė.
9. Kauno apygardos teismas, išnagrinėjęs civilinę bylą pagal ieškovės apeliacinį skundą, 2020 m. gegužės 5 d. nutartimi Alytaus apylinkės teismo 2019 m. gruodžio 31 d. sprendimą paliko nepakeistą.
10. Apeliacinės instancijos teismas, remdamasis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 667 straipsnio 1 dalies nuostata, pažymėjo, kad kai išieškojimas yra nukreipiamas į skolininko turtą, esantį bendra su kitais asmenimis nuosavybe, pats skolininkas, jo sutuoktinė, gindami savo turtines teises, turi galimybę kreiptis į teismą su atskiru prašymu dėl tokios turto dalies nustatymo. Iš bylos medžiagos galima daryti išvadą, jog ginčo turto pardavimo metu L. G. gyveno santuokoje su R. G., todėl preziumuojama, jog sutuoktiniai žinojo savo teisę kreiptis į teismą dėl turto dalies nustatymo, tačiau šia savo teise nesinaudojo. Santuokos nutraukimo byloje L. G. taip pat nekėlė klausimų dėl parduotų transporto priemonių įskaitymo į turto balansą ir šios aplinkybės reikšmės dalijant santuokoje įgytą turtą.
11. Apeliacinės instancijos teismas atkreipė dėmesį į tai, kad galiojantys teisės aktai nenustato teismo pareigos klausimą dėl santuokinio turto dalies nustatymo, prieš leidžiant turtą parduoti, spręsti savo iniciatyva, todėl ieškovės argumentus, jog teismas negalėjo leisti nukreipti išieškojimą į R. G. ir jo sutuoktinės L. G. bendrosios jungtinės nuosavybės teise turimą turtą, prieš tai jo neatidalijus iš bendrosios jungtinės nuosavybės, atmetė kaip nepagrįstus.
12. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, jog pats R. G. ir jo sutuoktinė turėjo būti labiausiai suinteresuoti turto dalių nustatymu prieš bankroto administratoriui parduodant turtą, todėl jų nesikreipimas į teismą dėl turto dalies nustatymo negali būti siejamas su bankroto administratoriaus neteisėtais veiksmais parduodant įmonės savininko turtą. Bankroto administratoriaus veiksmai nukreipiant išieškojimą į individualios įmonės savininko R. G. turtą buvo teisėti, patikrinti ir patvirtinti bankrutavusios įmonės kreditorių susirinkimuose, bankroto bylą nagrinėjančio teismo, todėl ieškovės teiginiai, jog byloje yra nustatytos visos atsakovo civilinės teisinės atsakomybės sąlygos, nepagrįsti.

III. Kasacinio skundo teisiniai argumentai

13. Kasaciniu skundu ieškovė prašo panaikinti Alytaus apylinkės teismo 2019 m. gruodžio 31 d. sprendimą ir Kauno apygardos teismo 2020 m. gegužės 5 d. nutartį bei priimti naują sprendimą – ieškinių tenkinti, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 13.1. Teismai nepagrįstai susiejo individualios įmonės savininko sutuoktinės teisę kreiptis į teismą dėl skolininko turto dalies nustatymo su bankroto administratoriaus veiksmų parduodant įmonės savininko turtą teisėtumo vertinimu; anot ieškovės, toks nesinaudojimas teise niekaip nešalina individualios įmonės bankroto proceso metu bendrą sutuoktinių turtą pardavusio bankroto administratoriaus atsakomybės.
 - 13.2. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai taikė [CPK](#) 667 straipsnį, kadangi turto realizavimas individualios įmonės bankroto byloje reglamentuotas specialiojoje normoje – [IBĮ](#) 28 straipsnyje. [IBĮ](#) nereglamentuoja įmonės savininko sutuoktinės teisės ar juolab pareigos kreiptis į teismą dėl skolininko turto dalies nustatymo. Be to, L. G. ir R. G. [IBĮ](#) bankroto bylą nebuvo įtraukta iki pat 2017 m. rugsėjo 22 d.
 - 13.3. Teismai netinkamai taikė ir aiškino [CK 6.246 straipsnio](#) 1 dalį (kartu su [CK 3.88 straipsnio](#) 1 dalimi ir [3.112 straipsnio](#) 1 dalimi), [CK](#) 6.248 straipsnį, nes, nepaisydami visų nustatytų teisiškai reikšmingų faktų, akivaizdžiai įrodančių sutuoktinių turto teisinio režimo pažeidimą, nepagrįstai nekonstatavo atsakovo neteisėtų veiksmų. Teismų argumentai, susiję su kreditorių susirinkimo sprendimais, teismo leidimu, taip pat pradinės kreditorės teisių negynimu anksčiau, nepaneigia atsakovo neteisėtų veiksmų, o yra susiję su atsakovo kalte, kaip civilinės atsakomybės taikymo sąlyga, kurios teismai apskritai nevertino.
 - 13.4. Nustačius bankroto administratoriaus neteisėtus veiksmus, lėmusius žalos (nuostolių) atsiradimą, jo kaltė yra preziumuojama ([CK 6.248 straipsnio](#) 1 dalis). Ieškovės vertinimu, atsakovo kaltės prezumpcija byloje paneigta nebuvo. Atsakovas yra verslu užsiimantis subjektas, savo rizika ir atsakomybe teikiantis administravimo paslaugas, turintis didelę bankroto administravimo patirtį. Turto pardavimo metu atsakovas jau žinojo apie tai, kad turtas yra įgytas santuokoje ir jam taikomas sutuoktinių turto teisinis režimas. Kreipdamasis į įmonės bankroto bylą nagrinėjančią teismą su prašymu leisti parduoti turtą, atsakovas teismo neinformavo, kad prašomas parduoti turtas yra įgytas įmonės savininko ir jo sutuoktinės santuokos metu ir jam yra taikomas sutuoktinių turto teisinis režimas, neprašė, kad teismas L. G. įtrauktų į bankroto bylą kokiu nors procesiniu statusu (tai padaryta jau po turto pardavimo, tik 2017 m. rugsėjo 22 d.), turtą neteisėtai pardavė be L. G. sutikimo ir neteisėtai su ja neatsiskaitė jai tenkančią turto dalimi. Tokie atsakovo veiksmai negali būti vertinami kaip nekalti [CK](#) 6.248 straipsnio prasme.
 - 13.5. Įsiteisėjusi 2016 m. balandžio 18 d. nutartis, kurią leista parduoti ginčo turtą, prejudicinę ir *res judicata* (galutinis teismo sprendimas) galią turi tik byloje dalyvavusiems asmenims. Nesant ginčo, kad priimant šią nutartį L. G. bankroto byloje nedalyvavo jokių procesiniu statusu, ši nutartis neriboja L. G. (jos reikalavimo perėmėjo) teisės šioje byloje ginčyti tikrovės neatitinkančius faktus, esą 2016 m. balandžio 18 d. nutartimi leistas bankroto administratoriui parduoti turtas priklauso tik įmonės savininkui R. G..
14. Atsakovas ir trečiasis asmuo, nepareiškiantis savarankiškų reikalavimų, nustatytais terminais atsiliepimo į kasacinį skundą nepateikė.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl išieškavimo nukreipimo į individualios įmonės savininko turtą, esantį bendrąja sutuoktinių jungtine nuosavybe, individualios įmonės bankroto byloje

15. Individuali įmonė yra neribotos civilinės atsakomybės privatus juridinis asmuo. [CK 2.50](#) straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad jeigu individualios įmonės prievolėms įvykdyti neužtenka įmonės turto, už įmonės prievolės atsako jos savininkas (juridinio asmens dalyvis). Šios nuostatos reiškia, kad nors individuali įmonė ir jos savininkas yra atskiri civilinių teisių santykių subjektai, galintys savarankiškai prisiimti prievolės ir už jas atsakyti, tačiau, individualiai įmonei neturint pakankamai turto atsiskaityti už savo skolas, už jas turi atsiskaityti savininkas asmeniniu ir jam tenkančio bendrosios jungtinės nuosavybės turto dalimi. Taigi individualios įmonės teisinė padėtis lemia jos civilinės atsakomybės ypatumus, t. y. tuo atveju, kai tokia įmonė neturi pakankamai turto atsiskaityti pagal prisiimtas turtines prievolės, jos savininkui atsiranda subsidiari prievolė atsakyti už įmonės skolas ([CK 2.50](#) straipsnio 4 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-400/2012](#)).
16. Pagal ginčui aktualios redakcijos [IBĮ 28](#) straipsnio 2 dalyje įtvirtintą teisinį reguliavimą, teismas priima nutartį išieškoti iš neribotos civilinės atsakomybės įmonės savininko (savininkų) turimo turto, įskaitant ir turą, kuris yra bendroji jungtinė nuosavybė, jeigu šalys iki nutarties likviduoti įmonę dėl bankroto įsiteisėjimo nesusitarė dėl taikos sutarties sudarymo. Įsiteisėjus [IBĮ 28](#) straipsnio 2 dalyje nurodytai teismo nutartčiai, parduodamas įmonės turtas ir (arba) neribotos civilinės atsakomybės įmonės savininko (savininkų) turtas, į kurį teisės aktų nustatyta tvarka gali būti nukreiptas išieškojimas, įskaitant ir turą, kuris yra bendroji jungtinė nuosavybė ([IBĮ 33](#) straipsnio 1 dalis). Turto, į kurį teisės aktų nustatyta tvarka gali būti nukreiptas išieškojimas, realizavimą organizuoja bankroto administratorius ([IBĮ 31](#) straipsnio 2 punktas).
17. [IBĮ](#) nuostatos, leidžiančios individualios įmonės bankroto byloje parduotineribotos civilinės atsakomybės įmonės savininko (savininkų) turą, į kurį teisės aktų nustatyta tvarka gali būti nukreiptas išieškojimas, įskaitant ir turą, kuris yra bendroji jungtinė nuosavybė, sudaro prielaidas individualios įmonės bankroto byloje nukreipti išieškojimą į įmonės savininkui tenkančią bendrosios jungtinės nuosavybės turto dalį (šios nutarties 15 punktas). Šios nuostatos turi būti aiškinamos kartu su [CK 2.50](#) straipsnio 4 dalimi, o tuo atveju, kai šis turtas bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklauso sutuoktiniams, – šeimos teisės normomis, kurios nustato individualios įmonės turto teisinį režimą, bei prievolių teisės normomis, reglamentuojančiomis prievolių atsiradimą ir rūšis ([CK 3.1](#) straipsnio 2 dalis).
18. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad subsidiariai atsakingas už individualios įmonės prievolės yra tas sutuoktinis, kuris yra įmonės savininkas. Individualios įmonės turto teisinis režimas ir iš jos veiklos gautų pajamų panaudojimas šeimos interesais negali būti pagrindas atsirasti sutuoktinio prievolei atsakyti už kito sutuoktinio individualios įmonės prievolės, tokia sutuoktinio prievolė negali būti siejama tik su faktu, kad individualios įmonės turtas priklauso bendrosios jungtinės nuosavybės teise. Individualios įmonės savininko sutuoktinio prievolė subsidiariai kartu su kitu sutuoktiniu, kuris yra individualios įmonės savininkas, atsakyti už šios įmonės prievolės, kai joms įvykdyti neužtenka įmonės turto, gali atsirasti tuo atveju, kai individuali įmonė yra šeimos verslas, t. y. verslui naudojamas ne tik bendras sutuoktinių turtas, bet ir jų abiejų fizinis bei intelektualinis darbas, abu sutuoktiniai aktyviai dalyvauja įmonės veikloje. Tokiu atveju sutuoktinių veikla kvalifikuotina kaip jungtinė veikla, kurios tikslas yra bendromis lėšomis ir darbu vykdyti individualios įmonės verslą. Individualios įmonės buvimo šeimos verslu faktas nėra preziumuojamas, ši faktą turi įrodyti individualios įmonės kreditorius, siekiantis gauti savo reikalavimo patenkinimą iš įmonės savininko sutuoktinio turto (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-400/2012). Taigi, individualios įmonės bankroto byloje iš įmonės savininko sutuoktiniui tenkančios bendrosios jungtinės nuosavybės turto dalies gali būti išieškoma tik tuo atveju, jei įrodoma, kad savininko sutuoktinis subsidiariai kartu su kitu sutuoktiniu yra atsakingas už šios įmonės prievolės.
19. [IBĮ 11](#) straipsnio 5 dalyje nustatytos bankroto administratoriaus funkcijos. Viena iš įstatyme nustatytų administratoriaus funkcijų yra ginti visų kreditorių, taip pat bankrutuojančios įmonės teises ir interesus, organizuoti ir atlikti būtinus bankroto proceso darbus ([IBĮ 11](#) straipsnio 5 dalies 14 punktas). Administratorius, vykdydamas [IBĮ](#) nustatytas funkcijas, privalo tinkamai organizuoti bankrutuojančios įmonės veiklą, sukaupti kuo daugiau bankrutuojančios įmonės turto, iš kurio būtų tenkinami kreditorių reikalavimai. Juridinio asmens bankroto proceso metu būtent bankroto administratorius organizuoja turto pardavimą ir jį parduoda ar perduoda kreditoriams, tenkina įstatymo nustatyta tvarka patvirtintus kreditorių reikalavimus ([IBĮ 31](#) straipsnio 2, 3 punktai). Administratorius, kaip ypatingą teisinę padėtį bankroto procese turintis šio proceso dalyvis, yra atsakingas už bankroto procedūrų teisėtumą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-508/2010).
20. [IBĮ](#) detaliau nereglamentuoja, kaip turėtų būti vykdomas išieškojimas iš įmonės savininko (savininkų) turto, kuris yra jo bendra su kitais asmenimis nuosavybė, jei skolininkui priklausanti turto dalis nėra nustatyta. Pagal [CPK 667](#) straipsnį, kuriuo vadovavosi apeliacinės instancijos teismas, tokiu atveju antstolis pasiūlo išieškotojui, o reikiamais atvejais ir bendraturčiams kreiptis į teismą su prašymu dėl skolininko turto, kuris yra bendras su kitais asmenimis, dalies nustatymo. Atsižvelgiant į tai, kad juridinio asmens bankroto procese būtent bankroto administratorius bendrai gina visų kreditorių (t. y. išieškotojų), taip pat bankrutuojančios įmonės teises ir interesus, organizuoja turto, į kurį teisės aktų nustatyta tvarka gali būti nukreiptas išieškojimas, realizavimą, darytina išvada, kad būtent bankroto administratoriui tenka pareiga imtis būtinų veiksmų tam, kad būtų nustatytas turtas, į kurį gali būti nukreiptas išieškojimas bankroto byloje, įskaitant pareigą pačiam kreiptis į teismą dėl įmonės savininkui tenkančios jungtinės nuosavybės dalies nustatymo, jei toks veiksmas yra būtinas teisėtam išieškojimui bankroto procese vykdyti. Šios pareigos nepašalina tai, kad individualios įmonės savininkas ar kitas bendrosios jungtinės nuosavybės bendraturtis teise kreiptis į teismą su prašymu dėl skolininko turto, kuris yra bendras su kitais asmenimis, dalies nustatymo nepasinaudojo.

Dėl atsakovo civilinės atsakomybės sąlygų

21. Bylą nagrinėję teismai ieškovės ieškinį atmetė nusprendę, kad byloje nebuvo nustatyti atsakovo neteisėti veiksmai kaip būtinoji jo civilinės atsakomybės sąlyga. Išvadą dėl atsakovo neteisėtų veiksmų nebuvimo apeliacinės instancijos teismas grindė tuo, kad atsakovo veiksmai nukreipiant išieškojimą į ginčo turą buvo patikrinti ir patvirtinti bankrutavusios įmonės kreditorių susirinkimuose ir R. G. I. bankroto bylą nagrinėjančio teismo, be to, nei R. G., nei L. G. nesikreipė į teismą dėl skolininko turto dalies, esančios bendra su kitais asmenimis nuosavybe, nustatymo, santuokos nutraukimo byloje taip pat nekėlė klausimo dėl parduotų transporto priemonių įskaitymo į turto balansą ir šios aplinkybės reikšmės dalijant santuokoje įgytą turą. Teisėjų kolegija pripažįsta teisiskai pagrįstais kasacinio skundo argumentus, kad šios apeliacinės instancijos teismo išvados padarytos netinkamai aiškinant ir taikant bankroto administratoriaus civilinę atsakomybę ir konkrečiai neteisėtus veiksmus, kaip vieną iš būtinųjų civilinės atsakomybės sąlygų, reglamentuojančias materialiosios teisės normas. Dėl šio pažeidimo nebuvo nustatytos ir įvertintos visos bylai reikšmingos aplinkybės, dėl to byla galėjo būti išnagrinėta neteisėtai ([CPK 346](#) straipsnio 2 dalies 1 punktas).
22. Neteisėti veiksmai yra objektyvioji teisinės atsakomybės atsiradimo sąlyga. Kasacinio teismo praktikoje neteisėtumas bendriausia prasme aiškinamas kaip asmens elgesio neatitiktis teisei. Juo laikomas ne tik konkretaus įstatymuose ar sutartyje nustatyto įpareigojimo nevykdymas, bet ir bendro pobūdžio pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai pažeidimas. Civilinės atsakomybės teisiniame santykiyje kiekvieno asmens elgesys vertinamas atitiktis nurodytiems standartams aspektu (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-507-611/2016 29 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
23. Pasisakydamas dėl bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės sąlygų, kasacinis teismas yra konstatavęs, kad bankroto administratoriui

civilinė atsakomybė yra taikoma [CK](#) pagrindu, o ĮBĮ taikomas konkrečioms bankroto administratoriaus pareigoms išsiaiškinti ir pagrįsti bei jo veiksmų teisėtumui įvertinti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-653-695/2015](#)). Kadangi bankroto administratoriaus civilinė atsakomybė priskirtina profesinės civilinės atsakomybės kategorijai, sprendžiant klausimą dėl bankroto administratoriaus veiksmų teisėtumo (neteisėtumo), būtina atsižvelgti į jo profesinei veiklai keliamus standartus. Bankroto administratorius yra savo srities profesionalas, kuriam teisės aktais nustatyti specialieji kvalifikaciniai reikalavimai, taikomi aukštesni veiklos bei atsakomybės standartai, jį saisto specialiosios etikos taisyklės ir bendrieji teisės principai. Dėl to bankroto administratorius turi veikti itin sąžiningai, rūpestingai, atidžiai ir kvalifikuotai tam, kad bankroto procedūra būtų maksimaliai naudinga kreditoriams ir bankrutuojančiai įmonei (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-506/2012](#)).

24. Kasacinio teismo praktikoje taip pat yra pasisakyta dėl bankroto administratoriaus pareigos vykdyti kreditorių susirinkimo bei komiteto sprendimus (ĮBĮ 11 straipsnio 5 dalies 20 punktas) apimties. Konstatuota, kad ĮBĮ nuostata, kuria administratoriui pavedama vykdyti teismo ir (ar) kreditorių susirinkimo bei komiteto sprendimus, negali būti aiškinama taip, kad administratorius yra besąlygiškai saistomas nutarimų net tada, kai jie pažeidžia teisės normas, kitų kreditorių (likusios mažumos) ar skolininko teises. Nei kreditorių susirinkimas, nei kreditorių komitetas negali duoti administratoriui netaisėtų nurodymų ar pavedimų, o administratorius – tokių pavedimų vykdyti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-508/2010](#)). Bankroto administratorius, būdamas atsakingas už bankroto procedūrų teisėtumą ir ginčomas visų kreditorių ar jų dalies arba bankrutuojančios (bankrutavusios) įmonės interesus, privalo kreditorių susirinkimo (komiteto) nutarimus vertinti teisės normų aspektu ir kreiptis į bankroto bylą nagrinėjantį teisimą dėl įstatymo reikalavimų neatitinkančių nutarimų panaikinimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 12 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-253-219/2017](#), 29 punktas). Taigi, vien ta aplinkybė, kad ginčo turto pardavimui buvo pritarta bankrutavusios R. G. IĮ kreditorių susirinkime, savaime nelemia atsakovo veiksmų nukreipiant išieškojimą į visą ginčo turto teisėtumą.
25. Atsakovo veiksmų teisėtumo nepagrindžia ir ta aplinkybė, kad ginčo turtą buvo leista parduoti R. G. IĮ bankroto bylą nagrinėjančio teismo 2016 m. balandžio 18 d. nutartimi. Pagal ĮBĮ nuostatas bankroto bylą nagrinėjantis teismas, leisdamas nukreipti išieškojimą į įmonės savininko turtą, vertina tik tai, ar yra ĮBĮ įtvirtintos sąlygos tokį išieškojimą vykdyti, t. y. ar individuali įmonė neturi pakankamai turto atsiskaityti už savo skolas, ar buvo įvykdyti ĮBĮ 28 straipsnio 2 dalies reikalavimai dėl pasiūlymo sudaryti taikos sutartį ir šalys iki nutarties likviduoti įmonę dėl bankroto įsiteisėjimo nesusitarė dėl taikos sutarties sudarymo. Turto, į kurį teisės aktų nustatyta tvarka gali būti nukreiptas išieškojimas, realizavimą organizuoja bankroto administratorius, t. y. būtent bankroto administratorius turi nustatyti konkretų įmonės savininko turtą, į kurį teisės aktų nustatyta tvarka gali būti nukreipiamas išieškojimas (ĮBĮ 31 straipsnio 2 punktas). Atsakovas nagrinėjamoje byloje neneigė ieškovės nurodytos aplinkybės, kad, jam kreipiantis į R. G. IĮ bankroto bylą nagrinėjantį teisimą dėl leidimo parduoti ginčo turtą, šis turtas teismui buvo nurodytas kaip asmeninė R. G. nuosavybė. Aplinkybė, kad R. G. IĮ bankroto bylą nagrinėjančio teismo 2016 m. balandžio 18 d. nutartimi buvo leista nukreipti išieškojimą į įmonės savininko asmeninės nuosavybės teise valdomą turtą, konstatavo ir apeliacinės instancijos teismas skundžiamoje nutartyje (skundžiamos nutarties 12 punktas).
26. Byloje nustatyta, kad R. G. IĮ bankroto bylą nagrinėjančio teismo 2018 m. rugpjūčio 2 d. nutartimi buvo atmestas bankroto administratoriaus prašymas leisti parduoti L. G. priklausantį turtą teismui nusprendus, kad bankroto administratorius neįrodė, jog L. G. jungtinės veiklos pagrindais dalyvavo sutuoktinio individualios įmonės kaip šeimos versle. Esant tokioms aplinkybėms konstatuotina, kad L. G. nėra subsidiariai atsakinga už R. G. IĮ prievolės. Pažymėtina, kad ši aplinkybė nagrinėjamoje byloje atsakovo ginčijama nebuvo. Įstatymų nuostatos draudžia nukreipti išieškojimą į asmeniui priklausantį turtą (jo dalį) nesant tam įstatyme nustatyto pagrindo, todėl nustačius, jog ginčo turtas, kuris buvo realizuotas R. G. IĮ bankroto byloje ir iš kurio pardavimo gautos lėšos buvo panaudotos R. G. IĮ kreditorių reikalavimams patenkinti, buvo jungtinė R. G. ir L. G. nuosavybė, būtų pagrindas konstatuoti neteisėtus (įstatymo draudžiamus) atsakovo veiksmus, pažeidžiančius L. G., kaip ginčo turto savininkės, teises ([CK 6.246 straipsnio](#) 1 dalis). Teisėjų kolegija pripažįsta teisiskai pagrįstu kasacinio skundo argumentą, kad sprendžiant dėl atsakovo neteisėtų veiksmų nagrinėjimu atveju buvo reikšminga nustatyti, ar R. G. IĮ bankroto byloje buvo nukreiptas išieškojimas į L. G. priklausantį turtą, tuo tarpu kitos atsakovo nurodytos aplinkybės (įmonės savininko elgesys perduodant ginčo turtą, R. G. ir L. G. veiksmų galima įtaka žalos atsiradimui) vertintinos ne atsakovo neteisėtų veiksmų, o kaltės, kaip vienos iš atsakovo civilinės atsakomybės sąlygų, kontekste ([CK 6.248 straipsnio](#) 3, 4 dalys).
27. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad skundžiamoje apeliacinės instancijos teismo nutartyje teisiskai argumentuotos išvados dėl ginčo turto nuosavybės teisinio režimo nėra pateiktos. Skundžiamos nutarties teiginiai, jog, viena vertus, bankroto administratoriaus veiksmai, nukreipiant išieškojimą į ginčo transporto priemones, buvo patikrinti ir patvirtinti R. G. IĮ bankroto bylą nagrinėjančio teismo, kita vertus, kad bankroto bylą nagrinėjantis teismas 2016 m. balandžio 18 d. nutartimi leido bankroto administratoriui nukreipti išieškojimą į įmonės savininko asmeninės nuosavybės teise valdomą turtą (skundžiamos nutarties 12, 15 punktai), leidžia spręsti, jog apeliacinės instancijos teismas ginčo transporto priemones laikė buvus asmenine R. G. nuosavybe. Tačiau, kaip pagrįstai pažymima kasaciniame skunde, atsižvelgiant į tai, jog R. G. IĮ bankroto bylą nagrinėjančiam teismui priimant 2016 m. balandžio 18 d. nutartį, L. G. ir R. G. IĮ bankroto bylą nebuvo įtraukta, ši nutartis L. G. ir jos teises perėmusiai ieškovei neturi prejudicinės galios ([CPK 182 straipsnio](#) 2 punktas), todėl, ieškovei nagrinėjamoje byloje remiantis sutuoktinių bendrosios nuosavybės prezumpcija, teismas turėjo analizuoti ir vertinti, ar byloje surinktų įrodymų pakanka šiai prezumpcijai paneigti.
28. Sutuoktinių turto teisinį režimą, jeigu jis nenustatytas vedybų sutartimi, reglamentuoja [CK 3.87–3.100](#) straipsniai. Pagal bendrąją taisyklę įstatymų nustatytas sutuoktinių turto teisinis režimas reiškia, kad turtas, sutuoktinių įgytas po santuokos sudarymo, yra bendroji jungtinė nuosavybė ([CK 3.87 straipsnio](#) 1 dalis, 3.88 straipsnio 2 dalis). Bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe, *inter alia* (be kita ko), pripažįstama įmonė ir iš jos veiklos arba kitokio verslo gaunamos pajamos, jeigu verslu abu sutuoktiniai pradėjo verstis po santuokos sudarymo ([CK 3.88 straipsnio](#) 1 dalies 4 punktas). Kasacinio teismo praktikoje konstatuota, kad individualios įmonės valdomas turtas, kuris sukurtas santuokos metu, laikomas bendrąja jungtine nuosavybe, kol neįrodyta priešingai – kad tai yra vieno sutuoktinio asmeninė nuosavybė ([CK 3.88 straipsnio](#) 2 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-400/2012](#)).
29. Pagal [CK 3.89 straipsnio](#) 1 dalies 5 punktą asmenine sutuoktinių nuosavybe gali būti pripažintas turtas – lėšos ir daiktai, reikalingi asmeniniam sutuoktinio verslui, išskyrus lėšas ir daiktus, skirtus verslui, kuriuo verčiasi abu sutuoktiniai. Asmuo, laikantis, kad turtas yra jo asmeninė nuosavybė šiuo įstatymo pagrindu, turi įrodyti, kad šis turtas yra būtinas jo asmeniniam verslui funkcionuoti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-273/2004](#)). Faktas, kad tam tikras turtas priklauso asmeniui vieno sutuoktinio nuosavybei, gali būti įrodytas tik rašytiniais įrodymais, išskyrus atvejus, kai įstatymas leidžia liudytojų parodymus arba to turto prigimtis ir pobūdis patys savaime įrodo, kad turtas yra vieno sutuoktinio asmeninė nuosavybė ([CK 3.89 straipsnio](#) 2 dalis).
30. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, jog R. G. IĮ buvo jo asmeninis verslas. Atsakovo teigimu, ginčo turtas R. G. jam buvo perduotas kaip asmenine nuosavybe valdomas turtas, todėl teismas, sprenddamas dėl atsakovo veiksmų (ne)teisėtumo, be kita ko, turėjo įvertinti, ar, atsižvelgiant į ginčo turto pobūdį (krovininis automobilis, automobilinė priekaba) bei byloje surinktų įrodymų visetą, šis turtas gali būti pripažintas R. G. asmenine nuosavybe, tačiau, kaip minėta, tokio vertinimo neatliko. Be pakankamo teisinio ir faktinio pagrindo nusprendęs dėl atsakovo neteisėtų veiksmų nebuvimo, kitų atsakovo civilinės atsakomybės sąlygų apeliacinės instancijos teismas neišsiaiškino ir jų nevertino.
31. Kasacinis teismas fakto klausimų nesprendžia, šis teismas saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių ([CPK 353 straipsnio](#) 1 dalis). Konstatavus, kad apeliacinės instancijos teismo išvada dėl ginčo turto priklausomybės R. G. asmeninės nuosavybės teise ir kartu dėl atsakovo neteisėtų veiksmų kaip atsakovo civilinės atsakomybės sąlygos padaryta nemustačius visų reikšmingų šiam klausimui teisingai išspręsti aplinkybių, o kitos atsakovo civilinės atsakomybės sąlygos dėl šios priežasties apeliacinės instancijos teismo apskritai nebuvo vertinamos, konstatuotina, kad yra pagrindas panaikinti apskustą nutartį ir bylą perduoti iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui ([CPK 346 straipsnio](#) 2 dalies 1 punktas, 359 straipsnio 1 dalies 5 punktas,

3 dalis).

Del bylinėjimosi išlaidų

32. Ieškovė pateikė įrodymus, kad kasaciniame teisme patyrė šias bylinėjimosi išlaidas: 27 Eur žyminio mokesčio už kasacinį skundą ir 1331 Eur išlaidų advokato pagalbai apmokėti.
33. Kasaciniam teismui nutarus perduoti bylą nagrinėti iš naujo apeliacinės instancijos teismui, ieškovės turėtų bylinėjimosi išlaidų kasaciniame teisme atlyginimo klausimas paliktinas spręsti šiam teismui ([CPK 93 straipsnis](#)).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 3 dalimi ir 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Panaikinti Kauno apygardos teismo 2020 m. gegužės 5 d. nutartį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Goda Ambrasaitė-Balynienė

Virgilijus Grabinskas

Antanas Simniškis